

Смерть у кредит

Ален де Бенуа

Страйк - 12 Січ 2012

Езра Паунд, у своєму славнозвісному канто XLV «Через лихву» писав:

*...через лихву
не побачить жоден з Гонзатів ні нащадків, ні коханок своїх
жодна картина не пишеться на довгі літа чи до скону
та тільки на продаж і продаж швидкий
все через лихву, гріх проти природи,
Чи ж бо твій хліб не огризки черстві,
Чи ж бо твій хліб не сухий як паперу шматок,
без пшениці гірської й грубого борошна
через лихву стираються межі
через лихву нема вже чіткого кордону
і жодній людині нема для оселі вже місця.
Лихва вбиває дитя в материнській утробі,
Вона ж не дає парубкам залицятись
Вона приносить судоми до ложа,
Вкладаючись поміж молодим й молодою
ПРОТИ ПРИРОДИ САМОЇ
Вже повії прийшли на Євлезій
Мертвяки тепер бенкетують
на запрошення лихви.*

Зловживання пов'язані з грошовими позичками засуджувались Давньому Римі, як про це свідчив Катон, який також зазначав, що крадії священних реліквій заслуговують подвійного покарання, а лихварі покарання збільшеного в чотири рази. В своїй книзі «Політика», Аристотель, викриваючи хрематистику, тобто одержимість грішми, видається ще радикальнішим:

Способи отримання статків, як ми зазначали, бувають двох видів: перший є видозміною торгівлі, натомість інший належить до галузі домогосподарства, причому останній обумовлений необхідністю і заслуговує пошани, обмінна ж діяльність заслуговує на справедливий осуд, як діяльність, обумовлена не природними причинами, але [постала через необхідність взаємного] обміну [між людьми]. Найбільш ненависним способом отримання статків, з повною на те підставою, слід вважати лихварство, оскільки воно робить самі грошові знаки предметом власності, які, відтак, втрачають те своє призначення, заради якого вони були створені: адже вони виникли заради мінової торгівлі, стягнення ж відсотків саме собою призводить до збільшення кількості грошей. Звідси це і отримало свою назву; як діти схожі на своїх батьків, так і відсотки є грошовими знаками, породженими самими ж грошовими знаками. Цей вид наживи є найбільш протиприроднім.

Словом «лихва» називається отримання прибутку з грошей (foenus або usura латиною, tokos грецькою). Воно означає, що гроші «народжують своїх власних маленьких дітей». Починаючи з пізнього Середньовіччя, Церква, зі свого боку, вдавалась до розрізнення, що вже допіру робилось в римському праві, типів надання в оренду рухомого майна: існують речі, що перебувають у вжитку шляхом їх використання, проте існують також речі, які ніколи не можуть бути спожитими і тому мають назву коммодатуму (безоплатна позика рухомого майна для використання і подальшого повернення орендодавцю).

Вимога оплати коммодатуму суперечить загальному благу, оскільки гроші є активом, який не можливо спожити. Позики під відсоток були засуджені Нікейським собором 325 від Р.Х. на підставі Святого Письма, хоча Біблія ніколи безпосередньо не забороняла лихварства! В XII столітті, Церква, слідом на Аристотелем, продовжувала викриття хрематиски. Фома Аквінський також засуджував, щоправда з деякими застереженнями, надання грошових позик під відсотки, твердячи, що «час належить тільки Богові». Іслам, будучи більш суворим, взагалі не робить різниці між отриманням грошей з оренди і лихварством.

Капіталіст Кальвін

Практика надання грошових позик під відсоток, однак, поступово набирала обертів в поєднанні зі зростанням класу буржуазії та наступом торгашеських цінностей, що стали відтоді інструментом її могутності. Починаючи з XIV століття банкам, торговим компаніям, а пізніше фабрикам, було дозволено отримувати винагороду за позичені кошти виключно з дозволу короля. Поворотною точкою стало народження і поширення протестантизму, а особливо кальвінізму. Жан Кальвін був першим теологом, що прийняв практику надання грошових позик під відсотки, практику, що відтак почала поширюватись засобами банківських мереж. За Французької революції позичання грошей під відсотки стало повністю вільним, а нові банки стали множитись у великій кількості, оснащені чималими фондами, отриманими переважно від спекулятивних афер з національною власністю. Капіталізм відтоді помчав вперед щосили.

Спершу лихва означала відсоток з позики без огляду на його величину. Сьогодні ж, термін «лихва» використовуються для надмірного рівня відсотку, прив'язаного до грошей наданих в кредит. Але лихва також є процедурою поневолення отримувача позики боргами, які він не в змозі надалі виплачувати, а відтак більше не може повернути собі своє майно, яке раніше погодився віддати в заставу. Це саме те, що нині відбувається в глобальному вимірі.

Кредити таким чином уможливають розтрату майбутнього вже цієї ж миті. Вони ґрунтуються на використанні віртуальних грошей, яким може бути надана нова ціна через відсоткову ставку. Широке їх застосування затьмарює основний принцип, за яким кожен повинен обмежувати свої витрати можливостями своїх ресурсів, оскільки ніхто не може жити вічно поза межами своїх засобів до існування. Зростання фінансового капіталізму наразі є заохочуваним процесом: настав час коли торгові ринки тотожні десятиєм ВВП світу, що яскраво показує відокремленість розширення ринків від реальної економіки. В час, коли кредитна система стала центральною рисою капіталу, останній увійшов порочне коло. Однак, припинення роздачі кредитів вилетіть у повсюдний колапс банківської системи. Саме завдяки роздуванню примари такого хаосу банкам постійно вдається

діставати допомогу від держави.

Повсюдне вживання кредитів, що, власне, означає отримання грошей під відсотки, було ключовим інструментом експансії капіталізму та розвитку суспільства споживання після Другої світової війни. Безсумнівно, європейські та американська домогосподарства, вирішивши завести себе в борги, доклались, між 1948 та 1973 роками, до заможності періоду, званого нині як «славне тридцятиріччя». Проте, все зазнає змін, коли система іпотечного кредиту замінює інші форми позики. Жан-Люк Грьо зазначає, що:

механізм використання іпотеки як застави для реальних позик становить собою децю більше, ніж просто запоруку повернення позичених грошей, оскільки він руйнує логічні рамки розміщення, оцінки та посідання наданої позики [...]

Таким чином, поміркований ризик поступається місцем ризикованій грі, в яку змушений буде вступити боржник у випадку банкрутства. Кредитор, відтак, може взятись на іпотеку і накласти арешт на майно з метою подальшого його перепродажу на вигідних для нього умовах.

Саме такі маніпуляції з іпотеками, перетвореними в фінансові активи в поєднанні зі зростанням числа дефолтів отримувачів позик, не здатних виплачувати свої борги, призвели до кризи осені 2008 року. Зараз ми спостерігаємо повторне застосування того ж сценарію, спрямованого на суверенні держави, що стали перед лицем кризи національного боргу.

Ми – свідки великого повороту в лихварській системі. Те, що Кейнс називав «режимом кредиторів» є тотожним сучасному визначенню лихварства. Кредитні процеси постають як спосіб у який фінансові ринки та банки прибирають до рук реальні активи країн-боржників та захоплюють їхнє добро за борг, основну частину якого складає гора віртуальних грошей, які ніколи не будуть виплачені. Власники акцій та кредитори суть Шейлоками нашого часу.

Проте, борг просто подібний до економічного зростання: ніщо не може тривати вічно. «Варто було Європі пов'язати себе з фінансами», писав Фредерік Лордон, «як фінанси потягли її на дно». Ми твердимо вже тривалий час: система збудована на грошах буде знищена самими грішми.

Переклад Олександра Бобка за англ.перекладом [Томіслава Суніча](#)